

Beard wil alles doen, maar laat niets tot zijn recht komen

Foto: bbc.co.uk

Mary Beard in de BBC-serie 'Civilizations'. Haar op de serie gebaseerde boek 'Hoe wij kijken' stelt teleur.

Mary Beards *Hoe wij kijken; met gelovige ogen* vertrekt vanuit een zeer interessant idee. Toch blijft de lezer met een onbevredigd gevoel achter.

Erik Hendrix

De Britse hoogleraar en classica Mary Beard (1955) werd bij het grote publiek vooral bekend door haar series voor de BBC, waaronder *Meet the Romans with Mary Beard* en meer recent *Civilizations*. Die laatste is werkelijk prachtig gefilmd en laat in een van de afleveringen de schoonheid van het katholieke geloof in al zijn glamour zien. Het onlangs verschenen boek *Hoe wij kijken; met gelovige ogen* is op deze serie gebaseerd.

Babyboomer

'Babyboomer' Beard is een exemplarisch voorbeeld van de heersende ideeën van haar generatie. Haar feminisme blinkt vooral uit in het scheppen van een denkbeeldige vijand, het welbekende 'patriarchaat'. "Misogynie is de onderbuik van de westerse samenleving", legt Beard uit in een interview tijdens de Women in the World Summit.

In datzelfde gesprek gaat ze een aantal minuten door over hoe mannen in het Westen vrouwen haten, ja, zelfs al in de Oudheid. Telemachus, de zoon van Odysseus, moet het ontgelden, en dat wordt gebruikt om de hele klassieke cultuur van misogynie te beschuldigen. Het blijft vreemd dat een hoogleraar van de universiteit van Cambridge de klassieke beschavingen (die ze zegt lief te hebben) reduceert tot een stroman van linkse identiteitspolitiek. In *Civilizations* zien we trouwens ook een ander stokpaardje van Beards generatie terug: de westerse geschiedschrijving is te zeer op Europa gericht en dat mag niet.

Grote vraagtekens

In augustus 2017 ontstond er een rel nadat de BBC

een educatieve tekenfilm over Groot-Brittannië in de Romeinse tijd publiceerde. Al snel ontstonden grote vraagtekens bij de representativiteit van het afgebeelde 'typische' gezin, bestaande uit een zwarte vader, zwarte kinderen en een moeder met een hoofd vol kroeshaar.

Op Twitter stortte Beard zich vol overgave in de discussie, om vervolgens met de staart tussen haar benen haar account af te sluiten. Ze kon wel degelijk met voorbeelden bewijzen dat er zwarte mensen in Romeins Britannia leefden, maar vrijwel niemand was overtuigd van de *representativiteit* van dat gezin. Het handjevol voorbeelden dat Beard gaf, onderstreepte alleen nog maar meer dat het om uitzonderingen ging.

Een beetje oppervlakkig

Beards reputatie zorgt er wel voor dat je *Hoe wij kijken* met enige argwaan gaat lezen. Want wanneer heb je te maken met een gekwalificeerde hoogleraar, en wanneer met iemand die het verleden bekijkt door een politiek-ideologische bril?

Het concept van *Hoe wij kijken* klinkt interessant. Want kijken wij naar kunst met Gelovige Ogen? Daar valt toch wel wat voor te zeggen en het boek had interessant kunnen zijn, maar de uitvoering laat te wensen over. Eigenlijk is het allemaal een beetje oppervlakkig. Niet de behandeling van de afzonderlijke kunstwerken op zichzelf (die zijn in sommige gevallen zelfs zeer uitvoerig), maar het thema dat al die kunstwerken met elkaar zou moeten verbinden.

Hoewel het boek mooi uitgegeven is, is het daarmee een gemiste kans. De voorbeelden uit de kunstgeschiedenis zijn interessant, zo krijgt *La Crucifixión* van Tintoretto alle aandacht die het verdient, maar het eigenlijke thema is als rode draad maar nauwelijks aanwezig.

Platgeslagen idee

Zo kom je aan het eind van het boek tot de conclusie dat je zo'n tweehonderd pagina's kunstgeschiedenis hebt doorgeworsteld om dat allemaal op één pagina

met een platgeslagen idee te laten duiden: dat alles draait om wie er naar het kunstwerk kijkt en in welke context.

Dat is dan ook alles wat Beard met die "gelovige ogen" lijkt te bedoelen: we zien enkel wat we willen geloven. Dat inzicht kan nauwelijks nieuw genoemd worden, en er zijn ook niet zo veel pagina's nodig om dat nog een keer duidelijk te maken. "Paradoxaal genoeg betekent het dat wanneer je een witte westerse blik loslaat op de kunst van de wereld je het risico loopt dat het project even ethnocentrisch wordt als wanneer je de blik tot Europa beperkt", besluit Beard. Ze neemt de lezer inderdaad mee naar China en Mexico en beperkt zich dus niet alleen tot het Westen. Maar omdat de rode draad dun is, blijft het boek een curieuze verzameling kunstwerken die vooral dienst lijken te doen om de eruditie van de auteur te etaleren. Het probleem van historici die zich aan eurocentrisme willen onttrekken door in vogelvlucht door de wereldgeschiedenis te gaan, is dat iedere vorm van samenhang op de tocht komt te staan. Door alles te willen doen, komt uiteindelijk niets echt tot zijn recht.

Op de koffietafel

Ook een prestigieuze uitgeverij als Atheneum moet uiteraard commercieel denken. Een nieuwe druk van Aristoteles' *Poetica* is in de regel niet voor het grote publiek weggelegd, maar een van tv bekende historica zet misschien wel tot kopen aan.

Wat dat betreft, mag Beard de BBC dankbaar zijn voor het podium, want als het om wetenschappelijke merites gaat, kun je dit boek beter laten liggen. Voor wie er geen bezwaar tegen heeft om zich van het ene naar het andere historische ornament te laten slepen, is dit wellicht een gouden greep, maar dan wel op voorwaarde dat je je niet afvraagt waar het heen gaat. En toegegeven, het boek ligt mooi op de koffietafel. +

Mary Beard, *Hoe wij kijken; met gelovige ogen*. Uitg. Atheneum, 204 pp., pb., € 22,50, ISBN 978 90 25309 13 8